

3

Ma
veselē Magdaleny

[XIV. STOLETI]

6

3

Poníž
Lucifer praví: Poníž sem tak velmi krásný,
mezi jinými anjely vzácný,
chciť se vrovnoti najvyššimu,
postavím svú stolicu proti králi nebeskému.

Svatý Michal: Zlý, nevěrný závistníče,
ne anjele, ale Boží protivníče,
že se chceš najvyššiemu vrovnoti?
Že se nechceš k tomu přiznati,
že od Boha čest i krásu máš!
A to pro svú pýchu dnes vzdáš;
beřiž se, diáble, do věčné žalosti,
viac neuzříš nebeské radosti!

Tu zatlačí ďábla dolů a začne „Te deum laudamus“.
Druhý anděl praví: *Bože chváline tebe*

Chvála tobě, Tvorče žádný,
že v tvém království pyšný žádný
čiesti žádné nemóž mieti,
než pokorným ráčíš přieti.

„Te eternum patrem.“
Lucifer: Ach! běda mně, nebožátku,
vyhnán sem z nebeského snátku,
pro mé zlosti i chytrosti
neopatřím víc nebeské světlosti.

„Tibi omnes angeli.“
Lucifer: Podťte sěmo, moje slúhy,
nezbudete se mnú pekelné muky;
poběhněte sěm, milé kušě,
a neste sěm hříčné dušě!

První ďábel praví:
Mistře, mnět dějí Belzebub.
Kterěžt já dosahu v sej zub,
tat nebude jěsti hub.

Druhý ďábel: Mistře, mněť Satan dějí.

Edo čeho na plochy
Tot dobře pověděti směji,
žet nenie kupcě lepšieho
ani čižebníka chytřejšieho!
Známt sem v Čechách i po Vlašiech,
v Rusech, v Flandřiech i po Sasiech,
všeckyť lidi dobře znaji,
jednoho dne vše ztékaji.

Třetí ďábel: Mistře, mněť dějí Berit;
coť uhoním, to vše vženu v řit,
leč buď baba, leč buď kmet,
musí jeho býti se mnú vet.

Lucifer praví: Běžtež po světu, milé panošě,
a neste sěm hříčné dušě,
takměř ševců i panošě, sedláky,
takměř krajců, krčmáře i žáky,
kohož popadnete v kerém hříčeš,
přinestej mi jej sěm, což můžete, najspíše.

Ďábel: Pověz, dušě, svá díla,
kterýs obchod na onom světě jměla,
at ti umímy podle rodu čítí,
budeš-li dobrý, dámyť rivotu píti.

Druhý ďábel: Teď sem, mistře, nalez popa,
an pie med (v) pivnici s jednu z škopa,
a tak ji míle objímáše,
a cos u nie v ňadřiech hladáše;
le ona jemu nechťě dáti,
le on ji podtěpem vzvráti.

Magdalena vyjde (a zpívá):

Kudy sem já chodila,
tudy tráva zelená;
svój šlojěr napravila,
hledajíc batka, hledala.

Říká verš: Kde sú tu kněží i žáci:

Kde sú frejčři i dvořáci:

Podte sěm, at s vámi svú chvíli kráci!

Dále ďáblové praví: Teď máš, paní Mandaleno, tři jinochy,
jako najkrašie tři dochy.

Skoč a rač zpievati
a my budem ozpievati.

Potom Magdalena zpívá:

Byla ti sem v sádku,
v zeleném hájku,
trhala sem květy
svému brachku;
tot vše čini brachku na milost.

Marta praví: Revertere! Ostaň toho, sestro moje,
já tě volám, sestra tvoje.
Viz, že po tobě diáblí chodie
a tě s dobré cesty svodie.

Magdalena praví:

Sestro Marta,
hrajž tam s žáky hazarta,
a nechat já veselé plodím;
já tobě i jinému nic neškodím.

Potom zpívá: Chciť vesela býti
vešda i nynie,
hedvábnú vilu víti
svému milému.
Tot vše činím brachku na milost,
aby byl mój milý host.

Marta praví: Sestro Mandaleno,
ovšem nemúdrá ženo,
ostanúci bluda svého,
následujž krále nebeského!

Magdalena: Sestro Marta milá,
tys mi vždy na dobré radila.
Ját sem žena zablúdíla.

Kak by to mohlo býti,
by mi Bóh chtěl hříechy odpustiti?

Marta: Aby to, sestro Mandaleno, začelo věděla,
a mně na tom dobře věřila,
neniet tak hříšný ijeden,
kterýž by sě obrátil den,

hned jemu Buóh hřiechy odpustí
a všechny jemu viny spustí.

Magdalena dá si políček:

Od dnešního dne až do skončení
náhle ode mne, zlé stvoření!

A obě zpívají: Dimissa sunt ei etc.

*Joan mu odpustěny
(hřiechy)*

Wina lidové písně milobred'

Ma.

Dál.

Milé dietky, posěďtež tu na mále,
dám vám za dva piva
a poviem vám div diva:
Šíryc biřic chodí po strništi,
plachtami se podpíraje
a kyji se ostieraje;
utkach slunce, ano poledne oběduje,
dachu mi syrovátku kyjem postřebati
a mléka sochorem pochlemtati etc.

kyj

PAVEL KYRMEZER

Komedie česká o bohatci a Lazarovi

[1566]

M.

Dá.

(Začátek schází.)

Boháč: Proč moji hosté tak dlouho meškají,
k obědu přijítí nespíchají?

Parmeno navraceje se dí ku pánu:

Jakž jste rozkázali, vše jsem vykonal,
přátely a bratry k obědu pozval.
Řekli všickni bez meškání přijítí,
chtíce míle pro vás všecko činiti.
Než toto vám ještě mám oznámiti:
ten chudý žebrák vás kázal prositi,
abyšte k posilnění těla jeho
poslali drobtův teď s stola vašeho,
kteréž, jakž vidíte, na zem padají,
služebníci a psi po nich šlapají,
neb nebohý již skůro hladem umřel,
velikou mdlobou byl by hned zcepeněl.

Boháč, potrhaje se na Parmeno, dí:

Táhni k čertu, ničemný služebníče,
daremný a všetečný potvorníče!
Vždycky se bez potřeby poslem děláš,
uživeš někdy poselství, to shledáš.
Poněvadž ho pak tak lituješ,
pročež ho pak svým statkem nedaruješ?

Přátelé boháčovi jdou, říkajíce:

Zdaříž vám Buóh a rač vám požehnati
těch daruóv, kteréž máte, přijímati.

Boháč: Bůh daj, zdrávi byli! Páni, vás vítám,
vám zdraví a všeho dobrého žádám.
Račte se k mému stolu posaditi,
se mnou jísti, píti, veseli býti.

Přátelé boháčovi:

Jakž rozkážete, tak činiti chceme,
neb takového přátelství vděčni jsme.

Boháč: Dnes nechtějte více pro mne činiti,
než sedíc se mnou dobrou vůlí míti.
Boháč s přátely hoduje.

Skonává se druhý aktus a troubí zhuóru.

M.

Dá

TŘETÍ AKTUS

Smrt s lučištěm jde k boháčovi před stuól a dí:

Ó člověče ubohý, velmi bídný,
pomni na to, že jsi se všemi lidmi
z bláta stvořen nahý, k tomu smrtedlný,
a mně již v moc skrže hřích uvedený!
Nemohls se nad žebrákem slitovati
a jemu s svého stolu drobtův dáti?
Však by tobě tím zholá nic neubylo,
ale by tvého statku víc přibylo,
neb by shromáždil poklad na výsosti,
v té přerozkošné nebeské rađosti.

A protož, poněvádžs nemilosrdný,
k chudým lidem nelítostivý, tvrdý,
(Smrt natahuje lučiště na boháče, jako by ho chtěla zastřeliti, a dí:)
aj hle, musíš hned na místě umříti,
konec života na tento čas vzíti.

Boháč s leknutím dí:

Ký to neštěstí, což to tak divného
a ode mne prvé nevidaného?
Kdo jsi ty, potvoro tak velmi hrozná,
žádnému stvoření v světě podobná?
Oznamiš mi, jaký to jest obchod tvuój,
a pověz mi, jaký jest úmysl tvuój,
žes směla tak svobodně ke mně jíti,
co by mne chtěla pojednou požříti.

Smrt dí: Již já z tvých řečí rozuměti mohu,
jak ty se čistě duóvěřuješ Bohu
a kterak na přikázání jeho dbáš,
na slovo svaté Boží se vpytáváš.
Poněvádž o mně zholá teď nic nevíš,
aniž mne také poznati neumíš,

(Smrt opět natahuje lučiště, jako by střeliti chtěla, a dí:)
protož já tebe hned tomu vynaucím,

kdo jsem a co jsem, teď krátce oznámím:
Já jsem paní smrt, konec všeho zlého,
k tomu počátek všeho dobrého:
nebo kdo zde na zemi jest v úzkosti,
trpí bídu, psotu, nouzi, těžkosti,
takovému já hned konec učiním,
těžkosti a žalosti jeho zbavím,
pomohouc mu do života druhého,
věčného, také blahoslaveného.

Já jsem smrt: za hříchy odplata hrozná,
jsem silná náramně, ukrutná, mocná.
Mněť jest poddáno stvoření všeliké,
ptactvo, ryby, k tomu zvířata také,
ano k tomu napořád lidé všickni,
papež, císař, král, potentáti mocní,
kardinálové i patriarchové,
kurfirstové i arcibiskupové,
arciknížata, knížata i páni,
hrabata, rytíři spolu s zemany,
měšťané, sedláci, kupci s kramáři,
(Smrt se zasměje:)

ha, ha, ha: aj, co mi se čistě daří!
Najsvětější, najnepřemoženější,
najjasnější, spolu najstatečnější,
urození, slovutní, také moudří,
mocní, ukrutní, krásní, zlí i dobří,
kněží, žáci, učení, také hloupí,
bohatí, chudí, pyšní, štedří, skoupí,
muži, ženy, mládenci, malé děti,
panny, vdovy, baby i staří kmeti –
summou, co se toliko na světě hne,
jest poddáno převeliké moci mé.
Přede mnou se jistě žádný neskryje,
také mne z domu svého nevybije.
Neschováť se na zámku ani v městě,
najdu každého v domě nebo v cestě,
v sklepě, v komoře, i také v světnici,
ve dvoře, v boudě, v poli, na ulici.

Umímť já každému rohy sraziti
a rychle na obrácení skaziti.
Co jest na světě bylo mužův silných,
krásných, múdrých, bohatých, také slavných!
Kdybych je měla pořád jmenovati,
bylo by jistě líto poslouchati.
Kamž jsou se pak všickni poděli:
Hned jako by nebyli, tak zmizeli.

Boháč dí: Od koho jsi pak té moci dostala,
aby nad vším stvořením panovala:

Smrt dí: Bylo by o tom mnoho co mluvit
a snad by nám den nemohl postačiti,
ale aby hned krátce o tom věděl
a mou řečí se již zpraviti uměl:
Pán Bůh pro lidské hrozné prohřešení
poddal jest mé moci všecko stvoření,
abych vás trápila vředy, hlízami,
pryskýři i rozličnými ranami,
bolestmi divnými a ukrutnými,
nemocemi těžkými, neslýchanými.

Boháč s třesením dí:

Ach, co jsou tvé řeči velmi odporné,
každému člověku k slyšení hrozně!
Mohlas k čertu s nimi tam vně zůstat
a mně v této koliaci pokoj dáti.
Zdaliž není chudých, nemocných dosti,
kteříž tebe volají v své žalosti?
Takových můžeš radší navštívit
a jich přetěžkých bolestí zbavit:
an teď před mým domem žebráka najdeš,
pročíž radší nad ním se neslituješ,
aby se na světě více netrápil,
v úzkosti a v chudobě se nemučil:
Platí, že on vděčnější bude toho,
aby byl prost trápení tak těžkého.

Smrt dí: Medle netřeba mne tomu učiti,
vímt já lépe než ty, co mám činiti:

když jeho hodina poslední přijde,
za toh slibuji, že také neujde.

Boháč dí: Milá smrti, prosím, zanech mne nyní
a neruš toho obveselení.

Smrt dí: Muůžeš sobě maličko povolit,
ale nedlouho, na to hled pomněti!
Já teď k tomu žebráku jedno dojdou
a na tvou přímluvu hned k němu půjdu,
neb se přibližuje jeho bolesti
konec, musím ho k radosti přivesti;
však když ty se toho najměň naděješ,
hned mne zase v patách tu míti budeš.

Smrt jde od boháče.

Boháč k přátelům dí:

Aj, ký čert mi to strašidlo nahodil,
an bych raději viděti hned zvolil
nevím co; ale již toho zanechme,
na to hrozné strašidlo zapomeňme,
raději tuto jezme a hodujme,
píme čistě a spolu se radujme.
Jdi, Parmeno, nalej dobrého vína,
a to nám hned bude lepší novina.
Musíme každý pořád plnou píti,
a ten buď tam, kdo nám nechce splniti.
Ó milé víno, kdo tě bude píti,
poněvadž všickni musíme zemřítí!
Ale prvé než k nám zase smrt přijde,
Tento koflík několikrát obejde.
Hledme se, milí bratří, posilniti,
abychme ji dnes mohli odepřítí.
Služebníci, vrata pevně zavřete
a smrti sem do domu nepouštějte!

Parmeno dí: Kteréhož nalévati rozkážete?
Aneb které se vám líbí, oznamte:
chcete-li uherského neb rejského,
však máte v hojnosti všelijakého.

Boháč dí: Již jsem, slyšíš, tobě poručil toho,
aby naléval vína najlepšího.

Paní s třesením dí:

Ach, zlatý panáčku, tak jsem se lekla,
skůro jsem oněměla i ohlechla.
Všecka jsem se co osyka teď třásla,
když jsem smrti mluvití poslouchala.
Ach, pane, není tu žertu žádného,
neb jistě znamená něco hrozného.

Boháč dí: Ó, cos ty, milá ženo, tak mistrná
a již také bez potřeby nábožná:
Chceš-li kázati, do kostela jíti
můžeš, tam kaž, jak dlouho budeš chtítí.

Již by ty mne skůro více strašila
nežli smrt sama, když se mnou mluvila.
Ba v pravdě i já jsem drobet přestrašen
a na mých oudech všech nemálo zemdlen,
ale musím již na procházku jíti
a tam něco málo se prověťřiti.
Milí přátelé, račte se mnou jíti,
v rozprávkách kratochvilných čas zmařiti,
aby mne ta tesknost málo zminula
a velmi těžká chvíle pominula.

Přátelé boháčovi: Jistě to rádi chceme učiniti
a s vámi na procházku jíti.

Boháč jde na procházku s přátely svými.

Kvasnička čert šepce boháčovi v ucho, a dí:

I co ty na takové klevety dbáš?
Budeš ještě dlouho živ, to sám shledáš.
Můžeš dobře mé rady užívati,
bez starosti vesele hodovati.
Nech se jiní lidé chudí starají,
kteříž zhola již nikdež nic nemají,
ale ty máš všeho dobrého dosti,
užívaj raději, co máš, s radostí.

Skonává se třetí aktus a troubí se.

Lazar leží na hnoji a dí:

Ó najmilostivější pane Kriste,
všech zarmoucených potěšení jisté,
kterýžs umřel pro naše prohřešení,
z mrtvých vstal pro naše ospravedlnění,
račiž mně hříšnému milostiv býti
a trápení těžkého polehčiti!

Syrus dí: Ó Bože, co jest těžko v tomto světě,
tak býti v chudobě, v nouzi a v psotě,
jako teď Lazar vši pomoci zbaven,
právě v sirobě ubohý postaven!
Ano, radší bych sobě chtěl zvoliti
náhlou smrtí s tohoto světa sjíti,
nežli tak nuzně a psotně živ býti
a co zavržený pes se trápiti.
Ale medle, Parmeno, pod tam se mnú
k onomu Lazarovi ubohému,
kterýž teď před našimi dveřmi leží,
ano všickni od něho hned pryč běží,
žádný člověk v ničem ho nelituje,
aniž ho slovéčkem kdo potěšuje.
Jak se nebožátko náramně mučí,
za to mám, že hned vypustí duši.

Parmeno dí k Syrusovi:

Běž hned ku panu faráři našemu
a pros velice, ať hned přijde k němu,
aby mu z slova Božího pověděl,
kterak by se k smrti přistrojiti měl,
aby chudinka tak bez potěšení
neumřel a nepřišel o spasení.

Syrus dí: V pravdě, milý bratře, dobře mi radíš,
hned tam půjdu, jakž o tom sám dobře víš.

Parmeno dí: Jdiž spěšně, dokudž pán domů nepřijde,
a řekni, ať bez meškání s tebou jde.

Syrus přijde k knězi Petrovi a dí:

Pane faráři náš milý, ctihodný,
prosím velice, podte se mnou nyní
tam k jednomu žebráku ubohému
a ode všech lidí opuštěnému,
kterýž se hned strojí teď umíratí,
časnou smrtí s světa se odebratí.
Račtež ho z slova Božího naučiti,
kterak by mohl věčné smrti ujíti.

Kněz Petr dí: Dobře, synáčku, chci tak učiniti
a bez meškání za tebou přijíti.

Přídouc k Lazarovi, dí mu:

Bratře v Kristu, rač tě Bůh posílniti,
aby v víře Kristově mohl umřítí!
Věř silně, že tě Pán Kristus vykoupil,
když jest smrt těžkou na kříži podstúpil
a svou svatou krev za nás všecky vylil,
aby nás hříšné s Bohem otcem smířil,
hněv otce svého sám od nás odvrátil
a nám ztracenou spravedlnost navrátil,
neb jsme byli znamenití hříšníci,
k tomu Boží velicí protivníci.
Tak jsme upadli v hněv jeho veliký,
v bídu, psotu, nedostatek všeliký,
hříchu, smrti, dáblu v moc sme poddáni
nesouce jich ukrutné panování;
a z toho nemohli jsme vyklouznouti,
ani z té služby sami vyniknouti,
ale Kristus se nad námi slitoval
a naše hříchy všechny na se přijal,
podstoupiv pro nás hříšné zlořečení,
bychom zlořečenství byli zbaveni
a přivedl k sobě z života časného
do věčného a blahoslaveného,
abychom s ním na věky přebývali,
neskonalé radosti užívali
se všemi svatými vyvolenými,
také s anjely, duchy přečistými,

na tvář Boží ustavičně patřice,
bez ustání s nimi se radujete.
Ačť se zdá, žes milosti Boží zbaven,
protožes v chudobě zde byl postaven,
však Pán Buóh velmi se stará o tebe
a chce tě míti v nebesích u sebe:
nebo jakž duše z tvého těla vyjde,
s anjely do radosti věčné půjde,
toliko tomu hled věřiti silně.

Lazar dí: Věřím nepochybně a neomylně.

Kněz Petr: Pán Bůh rač tebe v víře posilniti
a podlé víry tvé věčně spasiti!

Lazar: Amen, Bože, rač mi to dáti,
abych se již dnes k tobě mohl dostat!
Tobě samému svou duši poroučím,
neb již s tohoto světa jíti musím.
Ó Jezu Kriste, milý spasiteli,
všechněch v tě věřících vykupiteli,
račíš mi všechny hříchy odpustiti
a rač mé dušičce milostiv býti
a ji dnes v své svaté ruce přijíti,
nebs mne, pane, ráčil sám vykoupiti.

Lazar roztahuje se umírá tiše.

Kněz Petr dí: Kriste, daj mu odpočinutí věčné,
s sebou v radosti nikdy nekonečné!

Parmeno a Syrus:

Pane Bože, rač i nám to dáti,
abychom se k tobě mohli dostat!

Kněz Petr dí k Parmenovi:

Medle učinite skutek milosrdný,
který vám někdy můž býti prospěšný,
doneste ubohého k pochovávaní,
na krchov k věčnému odpočívání.

Lazara nesou k pochovávaní.

Michael a Raphael, dva anjelé, nesou duši jeho Abrahamovi, říkajíce:

Abrahame, otče náš, teď neseme
dušičku, kterouž tobě poroučíme,
neb jest tebe vždy věrně milovala,

pilně tvých přikázání ostříhala;
račíš ji k sobě v své lůno přijíti,
jakžs ráčil všem věřícím zaslíbiti,
v radost k odpočinutí věčnému,
všem věrným z počátku připravenému.

Abraham přijímá dušičku a dí:

Pod sem, dušičko věrná, vyvolená,
krví syna mého draze koupená!
Přijmiž korunu království věčného,
od věku všem věrným způsobeného,
neb se má slova nemohou zrušiti,
ale věčně pravdomluvná zůstati.
Spíše všecko mé stvoření zahyne,
nežli mé nejmenší slovo pomine.
Slíbil sem každého k sobě přijíti,
kterýž silně ve mne bude věřiti,
aby věřící se mnou přebývali,
bez přestání se mnou se radovali,
v radosti mé nebeské rozkoš maje,
se mnou na věky věkův přebýváje,
kdežto nebude zármutku žádného,
ale užívání všeho dobrého;
nebo člověku není to věc možná
na to mysliti a není podobná,
aby to mohlo býti vysloveno,
co u mne v nebesích jest připraveno
těm všem, kteříž budou ve mne věřiti,
po cestách mých ustavičně choditi.

Parmeno a Syrus jdouce od pohřbu dí:

Ale snažně již do domu pospěšme
a pánu svému se hned ukažme,
aby na nás nemohl poznati toho,
že jsme pohřbili člověka chudého,
kteréhož dnes z domu vyhnati kázal,
aby mu žádné almužny nedával;
nebo jakž by při nás nějak to seznal,
jistě i nás by z svého domu vyhnal.

(Další text schází.)